

Den 159nde statsforfatning: Leonardo Brunis *Florentinernes Statsforfatning*

Af Sten Ebbesen

Indledning¹

Aristoteles beskrev (formentlig med kraftig hjælp fra en række medarbejdere) 158 statsforfatninger (*πολιτεῖαι*) for at skaffe sig et empirisk materiale til en samlet behandling af politisk teori – forelagt, må vi formode, i forelæsningsform, og formentlig over en årrække. Forelæsningsmanuskripterne blev aldrig oparbejdet til et færdigpoleret værk som man kunne sende ud til den dannede offentlighed, men Filosoffen (som hans senere kommentatorer gerne kaldte ham) efterlod dog noget som er så tæt på at være et færdigt produkt at man først i det 20. århundrede for alvor erkendte dets inhomogenitet. Det omtalte resultat af Aristoteles' overvejelser om statsindretning er kendt som hans *Politik*. Det værk har tiden været nådig ved – vi har det stadig –, mens samtlige 158 forfatningsbeskrivelser gik tabt engang før 800-tallet. En enkelt, *Athenernes Statsforfatning* dukkede dog op af Ægyptens sand i slutningen af 1800-tallet.

Men var forfatningsbeskrivelserne forsvundet, var viden om at de havde været der ikke gået tabt, og den viden har nok været i Leonardo Brunis bagehovede da han omkring 1440 affattede et lille skrift om Firenzes forfatning.

Leonardo Bruni fra Arezzo (ca. 1370-1444) var en fremtrædende humanist i 1400-tallets Firenze, hvor han i en årrække fungerede som kansler. Han gjorde sig bemærket på flere områder. Hans store Firenze-historie var en milepæl i historieskrivningen, og hans latinske oversættelser af Aristoteles' *Politik* og *Etik* samt den pseudo-aristoteliske *Økonomi* var også epokegørende – ikke fordi man manglede latinske oversættelser af disse værker, det havde man haft i over hundrede år, men fordi han brød med det gamle ord-for-ord princip i sin oversættelse. Han ville præsentere Aristoteles på humanistlatin. Resultatet blev en tekst der var mere læselig end de gamle oversættelser,

1. Brunis *Florentinernes Statsforfatning* er blevet udgivet flere gange, men den første kritiske udgave findes i Athanasios Moulakis, 'Leonardo Bruni's Constitution of Florence', *Rinascimento* Ser. 2, vol. 26 (1986) 141-190, hvor der også er en udmærket indledning.

men også var langt mindre pålidelig som kilde til Aristoteles' tanker. Derudover oversatte han udvalgte værker af Platon, Plutarch og Xenophon.

Middelalderen igennem havde der været meget langt mellem græskkyndige lærde vesterlændinge. I 1400-tallet begyndte græskstudiet at brede sig, især i Italien, mens det først i 1500-tallet blev udbredt i Nordeuropa. Bruni var god til græsk. Han kunne endog skrive det, hvilket han beviste i en lille afhandling om forfatningsordenen i Firenze *Περὶ τῆς πολιτείας τῶν Φλωρεντίνων*.

Afhandlingen er blevet til under exceptionelle omstændigheder: i årene 1439-40 var den græske kejser, Johannes VIII Palæologos, sammen med nogle af den græske verdens ledende intellektuelle i Firenze for at forhandle med repræsentanter for den romerske kirke om en union mellem den græske og den romerske kirke. Årsagen var det tyrkiske pres på resterne af det romerske kejserrige i Østen, som tvang de sidste kejsere til at søge hjælp i Vesteuropa, om så det skulle koste en anerkendelse af paven som kirkens overhoved. Det endte også med en aftale om at genforene de to kirker efter århundreders skisma, men den blev aldrig ført ud i livet, for hjemme i Konstantinopel stødte kejseren på hårdnakket modstand. I 1453 erobrede tyrkerne Byen.

De lærde grækere plejede under de langstrakte koncilforhandlinger naturligvis omgang med lærde vesterlændinge ("latinere") og især, tør man antage, med sådanne som kunne græsk. For en mand som Bruni må det have været en kærkommen lejlighed til at lufte sit græsk. Han fik således den ære at holde et par taler på sproget da østkejseren med følge ankom til Firenze. Tilstedeværelsen af lærde grækere gav også latinerne mulighed for at stifte kendskab til nye sider af græsk kultur. En af grækerne, den platoniske filosof Georgios Gemistos (Γεώργιος Γεμιστός, † 1452), også kendt som Plethon (Πλήθων), gav sine nye vestlige bekendte et skrift om Platons fortræffeligheder frem for Aristoteles, der ellers var Vestens yndlingsfilosof.² Bruni gav til gengæld grækerne en beskrivelse af Firenzes statsforfatning.

2. Om Plethon, se S. Ebbesen, 'Georgios Gemistos, også kaldet Plethon: *Memorandum til kejser Manuel Palæologos om forholdene på Peloponnes*', i dette bind.

Brunis korte beskrivelse af indretningen af Firenzes styre var efter alt at dømme dediceret til et nutildags lidet kendt medlem af den græske delegation ved navn Georgios Amiroutzes (Γεώργιος Ἀμιρούτζης, † 1470), men flere andre grækere kan formodes at have fået afskrifter. Den førnævnte Plethon vides at have besiddet et eksemplar – nedskrevet af hans egen sekretær, men muligvis først efter han fra Italien var vendt hjem til Peloponnes, hvor han boede. Plethon har oven i købet læst værket, for hans bevarede eksemplar indeholder hans egenhændige rettelser af stavfejl og små forslag til stilforbedring.

Det var nu ikke fordi der var så stor brug for korrektion af det græske. De fleste mig kendte prøver på vesterlændinges forsøg på at skrive græsk i 1400- og 1500-tallet er rent ud sagt gudsjammerlige, men Brunis afhandling skiller sig klart ud fra massen. Den er skrevet på et rigtig udmærket græsk af klassisk tilsnit, uden mange krummelurer. For at gøre de florentinske institutioner forståelige for en dannet græker, sammenligner han med klassiske athenske institutioner som folkeforsamlingen (δημος και ἐκκλησία) og rådet (βουλή), og kalder de ni ledende magistrater, *i priori*, for arkonter (ἀρχοντες), ligesom byens *compagnie* bliver til fyler (φυλαί). Priorernes *colleghi* forklarer han som σύεδροι, en titel som ikke findes i den klassiske athenske forfatning, men anvendtes om medlemmer af diverse andre organer såsom forbunds-fællernes råd i det attiske søforbunds tid, eller det græske forbunds råd under Philip af Makedonien. I senantik tid kunne det også anvendes om romerske senatorer, men det er nok ikke det Bruni har tænkt mest på. Primært synes han at være interesseret i at i det mindste første led af σύυ-εδροι svarer til første led af *col-leghi*. Jeg har valgt i oversættelsen at gengive ἀρχοντες som *ledende magistrater* når der kun tænkes på de *i priori*, σύυεδροι som *bisiddere* og φυλαί som *klaner*. Desværre bruger Bruni også ἀρχαί og ἀρχοντες om magistratsposter og magistrater i bredere forstand, i sådanne tilfælde bruger jeg *magistratsposter*, *magistratur* og *magistrater* uden *ledende*.

Når Bruni griber til antikken for at få græske institutioner han kan parallellisere med sit Firenzes, er det ikke blot fordi det var en naturlig ting for en antikdyrkende lærd mand. Der var simpelthen i hans samtid intet der mindede om en bystat i det græske

område, med mindre man da vil betragte selveste det østromerske kejserrige som en sådan, for det var jo de facto blevet reduceret til Konstantinopel med opland og et halvselvstændigt anneks på Peloponnes. Men Konstantinopel havde så at sige aldrig opdaget at den var blevet en bystat: byens styreform var kejserrigets.

At Bruni gerne vil fremstille sin by som en ædel by med et godt styre kan ikke forundre. For at give den en ædelt skær hævder han at den er grundlagt af Sulla, som befolkede den med det romerske folks elite (*οἱ ἄριστοι*). Det kræver en vis frækhed at påstå at Sullas børster af nogle veteraner var blomsten af romerfolket – og i øvrigt er Firenze vist snarere grundlagt nogle årtier efter Sulla, måske af Cæsar. Det skjulte formål med Brunis påstand er at gøre florentinerne til de republikanske romeres legitime arvinger, som nutildags kan gøre krav på samme fortrinsstilling i Italien som romerne havde dengang.³ Derfor hævder han også at florentinerne selvfølgelig, som de romere de er, bruger romerret – modificeret, indrømmer han dog, i tidens løb.

At Firenzes forfatning er god vises ved at fremstille den som en velafbalanceret “blandet forfatning”, hvor demokratiske og aristokratiske elementer afbalancerer hinanden – sådan en som Aristoteles ville have syntes om.⁴ Udtrykket *μεμ(ε)ιγμένη πολιτεία* gør sin entré i Aristoteles’ *Politik* IV.9.1294b35. Det er simpelthen det allerførste Bruno fortæller om byens samfundsindretning: “Florentinernes statsforfatning er hverken rent aristokratisk (*ἀριστοκρατική*) eller rent demokratisk (*δημοκρατική*), men en blanding af de to (*μεμιγμένη*).” Og han kommer tilbage til temaet i slutningen af værket (§6).

Det er ikke blot ideen om den blandede forfatning der er aristotelsk, Bruni kan også bruge nogle af Aristoteles’ kriterier for hhv. folkestyre og fåmandsstyre, og selv en detalje i hans sprogbrug som brugen af neutrum *δημοτικόν* til at betegne “et demokra-

3. Om dette motiv i florentinsk propaganda, som kan følges tilbage til 1200-tallet, se M. Pade, *The Reception of Plutarch's Lives in Fifteenth-Century Italy*, Museum Tusulanum Press: København 2007, bd. 1, ss. 104ff.

4. Brunis brug af Aristoteles er yderligere belyst af Moulakis i den artikel der indeholder hans udgave af teksten. Se fodnote 1. Om Aristoteles’ politiske tænkning kan man med fordel konsultere M.H. Hansen, *Aristoteles*, Jurist- og Økonomiforbundets forlag: København 2013.

tisk træk” er overtaget fra den gamle filosof. Som et demokratisk træk nævnes fx i §6.1 at magistrater udtages ved lodtrækning og ikke på grundlag af census: ἔτι δὲ κλήρω λαμβάνεσθαι τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀπ’ οὐδενὸς τιμήματος δημοτικόν. Jævnfør hemed *Politik* IV.9.1294b7-10, hvor det i en liste med eksempler på hhv. demokratiske og oligarkiske træk i en forfatning hedder δοκεῖ μὲν δημοκρατικὸν εἶναι τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς, τὸ δ’ αἰρετὰς ὀλιγαρχικόν, καὶ δημοκρατικὸν μὲν τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος, ὀλιγαρχικὸν δὲ τὸ ἀπὸ τιμήματος (“Det er et demokratisk træk når magistratsposterne fordeles ved lodtrækning, et oligarkisk når det sker ved valg, og demokratisk når det ikke er på grundlag af census, men oligarkisk når det er på grundlag af census”). Brunis mest bemærkelsesværdige afvigelse fra Filosoffen er at han som modstykket til de demokratiske træk ikke har oligarkiske men aristokratiske. Nok et forsøg på at pynte på udseendet af den florentiske statsordning.

Florentinernes Statsforfatning er kortfattet, og går ikke i dybden med forhold som det ville kræve nogen argumentation at forsvare. Man vil godt nok bemærke at procedurerne for udvælgelse af magistrater (§4) fylder mere end hele gennemgangen i §3 af hvilke forsamlinger og magistrater der er og hvilke beføjelser de har, men nogen fyldestgørende redegørelse for disse bemærkelsesværdige procedurer gives ikke. Det nævnes at der er en form for kommission til valgbarheds prøvelse, som afgør om en borgers navn kan komme iblandt dem der kan udtrækkes til magistratsposter, men der går ikke i detaljen med hvordan denne kommission, der kan manipulere kandidatlisten, bliver sammensat og hvilke kriterier den anlægger. Ejheller berøres Lorenzo de’ Medicis stilling som grå eminence bag alle vigtige beslutninger på det lille skrifts affattelsestidspunkt. De sager må man søge oplysning om i den moderne litteratur om emnet.⁵

Værkets disposition, som jeg i oversættelsen har markeret ved nogle indsatte overskrifter, er følgende:

5. Meget anbefalelsesværdig er J.M. Najemy, *Corporatism and Consensus in Florentine Electoral Politics, 1280-1400*, University of North Carolina Press: Chapel Hill 1982. Tak til Mogens Herman Hansen, som lånte mig sit eksemplar af bogen.

1. Tiltale til unavngiven adressat
2. Generel karakteristik af forfatningen
3. De vigtigste organer: folkeforsamling, magistratur og råd
4. Procedure for udvælgelse af magistrater
5. Retspleje:
 - 5.1 Dommere
 - 5.2 Love
6. Demokratiske og aristokratiske træk:
 - 6.1 I den nuværende forfatning
 - 6.2 Tidligere forhold og hvorfor de blev ændret

Bemærk at der bag denne struktur er en tredeling af magten i rådslående, udøvende og dømmende, som stammer fra Aristoteles' *Politik* IV.14.1297b37-1298a3:

Enhver statsforfatning har tre dele, som det er den gode lovgivers opgave at regulere på en måde der passer til den foreliggende stat. [...] Den første af de tre dele er den som rådslår om de offentlige anliggender, den anden den som vedrører magistraterne (dvs hvilke der skal være, hvilke kompetencer de skal have, og hvordan de skal udvælges), og den tredje er den dømmende.

Tekst

1. Tiltale til adressat

Siden du gerne vil vide hvilken slags forfatning vi har i vor by og hvordan den er sammensat, skal jeg forsøge at give dig en præcis beskrivelse.

2. Generel karakteristik af forfatningen

Florentinernes statsforfatning er hverken rent aristokratisk eller rent demokratisk, men en blanding af de to. Det ser man tydeligt af at nogle af de fornemste familier på grund af deres ekstraordinært store folkehold og magt er udelukket fra at bestride magistratsposter i vores by, hvilket er uaristokratisk. På den anden side giver byen heller ikke arbejdere⁶ og den laveste pøbel adgang til statens styre, hvilket må anses for et udemokratisk træk. Idet den således undgår ekstremerne, hælder byen mod mellemklassen, primært dog de bedste og mere velstående, så længe disse blot ikke er alt for mægtige.

3. De vigtigste organer: folkeforsamling, magistratur og råd

Der holdes kun ganske sjældent folkeforsamling⁷ her i byen, for alting er arrangeret på forhånd, og embedsmændene og rådene har en sådan magt over forretningerne at der aldrig er behov for en folkeforsamling undtagen hvis der indtræffer noget revolutionerende som ryster hele samfundet. Så indkaldes nemlig hele folket, og folkeforsamlingen har den øverste magt; men det sker, som sagt, overordentlig sjældent.

Den højeste magistratur i byen har de ni ledende magistrater⁸ som vi kalder *priores*. Af disse kommer kun to fra folket (fra laugene), resten kommer fra de bedste og mere velstående. Førstepladsen iblandt dem indtager retfærdighedens bannerfører,⁹ en post

6. arbejdere: *βάνανσοι*.

7. folkeforsamling: *ἐκκλησία τοῦ δήμου*, italiensk *parlamento* og på samtidigt latin *parlamentum*.

8. ledende magistrater: *ἄρχοντες*. Den italienske titel var *priori*; Brunis *priores* er den latinske form.

9. retfærdighedens bannerfører: *σημαιοφόρος τῆς δικαιοσύνης* som gengivelse af *gonfaloniere di giustizia*, lat. *vexillifer iustitiae*.

som ingen nogensinde kan indtage uden at høre til de fornemste i rang og æt. De ni ledende magistrater har ved deres side en række assistenter som rådgivere og medhjælpere,¹⁰ 28 mand i alt; disse opholder sig ikke permanent på rådhuset,¹¹ men tilkaldes af de ni når et eller andet offentligt anliggende skal ordnes. De kaldes kolleger, hvilket svarer til bisiddere.¹² De ni ledende magistrater har sammen med disse bisiddere store beføjelser, og særlig vigtigt er at intet kan forelægges for de store råd uden først at være vedtaget af de ni og bisidderne.

Der er to store råd i vor by. Det ene er folkets; det har 300 medlemmer; det andet er de fornemmes, det har 200 medlemmer.¹³ De sager som der holdes råd om bliver først omhyggeligt gransket af de ni og bisidderne; efter vedtagelse dér forelægges sagerne for folkets råd, og hvis det giver sin tilslutning, bringes de videre til det andet råd, de fornemmes, og hvis det også giver sin tilslutning, er sagsbehandlingen afsluttet, og hvad der er stemt igennem på den måde regner vi for retsgyldigt. Denne procedure følges i sager om krig og fred, indgåelse og opløsning af alliancer, afregning for embedsførelse, fritagelse fra og pålæggelse af skat, kort sagt i alle byens sager. Hvis folkets råd ikke tilslutter sig hvad de ni og bisidderne har besluttet og vedtaget, er dette uden gyldighed og kan ikke oversendes til forelæggelse for det andet råd. Tilsvarende gælder at hvis folkets råd giver sin tilslutning, mens det andet råd ikke stemmer for det forelagte, er dette uden gyldighed. Der skal således tre vedtagelser til: først hos de ni og bisidderne, dernæst i folkets råd, og til sidst i de fornemmes råd.

10. De to grupper assistenter kaldtes *buonumini* og *gonfalonieri di compagnia*, lat. *boni viri* og *gonfalonarii societatum*. Mere om dem nedenfor.

11. Bemærkningen om at bisidderne ikke opholder sig fast på rådhuset bliver først fuldt forståelig når man ved at priorerne havde pligt til at befinde sig der dag og nat i hele deres embedsperiode.

12. bisiddere: *σύνεδροι*. Som Bruni siger, skal det gengive *colleghi*.

13. De to forsamlinger kaldtes *consiglio del popolo* og *consiglio del commune*.

Nu kan du forhåbentlig se omridset af denne statsforfatning. De store råd er ligesom folket og forsamlingen,¹⁴ mens de ni ledende magistrater og bisidderne er ligesom rådet, så man kan passende bruge formuleringen "Florentinernes råd og folk har besluttet ...",¹⁵ og faktisk er vores standardformulering meget lignende.

4. Procedure for udvælgelse af magistrater

Da nu de ledende magistrater tager sig af alle disse sager, må det være på tide at se på hvordan de ledende magistraterne bliver tilsat og fra hvilken kreds de tages. Med fem års mellemrum afholdes der magistratsvalg for en femårig periode.¹⁶ Det foregår som følger. De ni ledende magistrater og bisiddererne og visse andre samles med dem på rådhuset, hvor de gennemgår samtlige borgere og stemmer om hver enkelt. Enhver som opnår 2/3 af de afgivne stemmer er valgt, ikke i den forstand at han straks skal overtage magistratsposten, men i den forstand at han er fundet værdig til at overtage den hvis loddet falder på ham. Navnene på alle der ved denne stemmeprocedure er fundet værdige skrives ned ét for ét og fordeles i poser efter byens forskellige dele; vores by er nemlig inddelt i fire dele, som vi kalder kvarterer, og så mange er poserne med navnene på dem der er fundet værdige. Når så tiden kommer til at få nye ledende magistrater, bliver navne udtaget fra poserne ved lodtrækning, to pr. bydel. Bannerførerne er der særlige poser til efter bydel. Denne ærespost går nemlig på omgang mellem alle bydelene, for den er ligesom en stilling som overhovede, og så må hele byen have del i den.

Bisidderene udvælges på samme måde som de ni ledende magistrater. Der er to slags bisiddere. Den ene består af klanlederne,¹⁷ og udtages klanvis, der er nemlig seksten klaner i byen og hver har sin egen leder; den anden består af tolv såkaldte godemænd,¹⁸

14. folk og forsamling: *δῆμος καὶ ἐκκλησία*.

15. *Δέδοκται τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Φλωρεντίνων*. Bruni tænker på den klassisk athenske formular *Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων*, men kommer, vel ved en huskefejl, til at skifte aoristformen af verbet ud med perfektum.

16. Som det lidt indirekte vil fremgå af det følgende, er det faktisk kun listen over valgbare der fastsættes for de næste fem år. Selve udvælgelsen af magistraterne ved lodtrækning foregår løbende, idet hver magistrat kun sidder 2-4 måneder.

17. klanlederne: *ἀρχοῦτες τῶν φυλῶν*, som gengiver *gonfalonieri di compagnia*,

18. godemænd: *ἀνδρες ἀγαθοί*, svarende til *buonuomo*.

som ikke udtages klanvis men efter bydele, tre fra hvert kvarter. På denne måde bliver der i alt 28 rådgivere og bisiddere for de ni ledende magistrater.

Jeg har nævnt at der er to store råd i byen, folkets og de bedstes. Også de udtages ved lodtrækning efter granskning af hver enkelt og værdighedsgodkendelse fulgt af nedlægelse af navnene i poser fordelt efter klaner. Dog finder udvælgelsen her ikke sted hvert femte år, men så ofte som der er behov for det.

Det er fælles for alle de nævnte magistrater at de vælges ved lodtrækning efter forudgående værdighedsgodkendelse, men det er ikke nok at blive udtrukket, hvis der er nogen forhindring i vejen, og der er mange forhindrende faktorer: for det første alder, for det andet slægtskab, for det tredje tid, for det fjerde manglende skattebetaling. Unge mennesker er forhindret på grund af deres alder, for man kan ikke være en af de ni eller bisidder hvis man er yngre end 30, ikke være fanebærer hvis man er yngre end 45, og ikke være medlem af et af de store råd hvis man er yngre end 25. Slægtskab er ofte en forhindring for at overtage en magistratspost, for hvis min bror, min far eller en slægtning sidder i magistraturen, kan jeg ikke få en magistratspost, eftersom lovene forbyder at to fra samme slægt samtidig sidder i magistraturen. Tid er en forhindring for folk som allerede tidligere har været magistrater, for det er ikke tilladt at tiltræde samme post igen før efter en pause på tre år, og ligeså kan en slægtning ikke blive magistrat før der er gået seks måneder. Den sidste forhindring opstår hvis man ikke har betalt sin pålagte skat eller på anden måde skylder bykassen penge.

Dette er altså vores magistrater, og dette er den måde de bliver udvalgt på til at styre byens offentlige anliggender.

5. Retspleje

5.1 Dommere

Til privatanliggender er der domstole og love og særskilte magistrater, som ikke er borgere men udlændinge. Til disse hverv udvælger man nemlig kendte mænd af ædel byrd fra andre byer, og de aflønnes af det offentlige for at komme og dømme i vores by. De dømmer i overensstemmelse med lovene og straffer voldsmænd og uhæderlige

mennesker. Der er to sådanne ledere, hvoraf den ene har kompetencen i civile retssager og vedrørende økonomiske mellemværender og lignende, mens den anden mere tager sig af afstraffelse og gengældelse for forbrydelser. En sådant magistratspost er begrænset til seks måneder, og når deres embedperiode udløber bliver de genstand for en undersøgelse og må stå til regnskab for hvad de har foretaget sig i deres embede.

Grunden til at man tilkalder udlændinge til disse formål er at man vil undgå at der opstår fjendskaber mellem borgerne. Den dømte bærer jo for det meste nag til den der har dømt ham, og beklager sig uanset om dommen var retfærdig eller uretfærdig. Endvidere vil en udlænding bedre end en borger kunne udmåle den rette straf for borgere uden at tage personlige hensyn. Det er også som om den straffedes død og blod besmitter dommeren, og dette finder man svært at acceptere i en by med frihed og ligestilling, hvis det er en borger der har dræbt en borger. Endelig vil en udlænding som afsiger en lovstridig dom nære større frygt for regnskabsaflæggelsen end en borger. Af alle disse grunde har man foretrukket at lade udlændinge stå for strafferetsplejen.

5.2 Love

Næste punkt ville rimeligt være at berette om byens love, men dette emne kræver en længere afhandling. Lad mig her blot sige at byen anvender romernes love. Den er jo også en romersk koloni, for det var diktatoren Sulla som oprettede denne koloni og befolkede den med eliten blandt romere. Derfor har vi også de samme love som vores moderby, bortset fra hvad der er blevet ændret på grund af tidens gang.

6. Demokratiske og aristokratiske træk

6.1 I den nuværende forfatning

Da statsforfatningen, som sagt, er blandet, er det forståeligt at visse træk i den tenderer mod demokrati, andre mod aristokrati. Det er et demokratisk træk at embedsperioderne er korte. Den højeste magistratspost, de 9s, overskrider ikke en tid på to måneder. Bisidderne sidder nogle i tre, andre i fire måneder. At magistratsperioderne er korte er et demokratisk træk og tenderer mod lighed. Det er også et demokratisk træk at vi både i ord og gerning respekterer og værner vores frihed over alt som hele målet og sigtet med forfatningen. Endvidere er det et demokratisk træk at magistra-

terne udtages ved lodtrækning og ikke efter økonomisk placering. På den anden side er der også mange træk der tenderer mod aristokrati. Det forhold at der skal foreligge en præliminær rådsbeslutning om alle sager, at intet forelægges for folket uden forudgående granskning, og at folket ikke har mulighed for at ændre på det forelagte, men er tvunget til simpelthen at sige Ja eller Nej, det synes jeg er et ganske aristokratisk træk.

6.2 Tidligere forhold og hvorfor de blev ændret

Vor by har dog, som vel alle andre, gennemgået forandringer, og nogle gange har den hældet mere i folkets, andre gange mere i de bedstes retning. I gamle dage plejede folket nemlig selv at møde under våben og drage i felten, og da byen havde en stor befolkning underkastede den sig næsten alle nabobyerne. Dengang lå byens styrke primært hos mængden, hvorfor folket førte an og var tæt på at få jaget alle de velbårne i landflygtighed. Med tiden overgik de militære opgaver imidlertid i vidt omfang til udenlandske lejetropper. Nu lå byens styrke ikke mere hos mængden, men hos de bedste og mere velstillede, som jo bidrog med store summer til det offentlige og havde deres styrke i planlægningen snarere end i våben. Således tabte folket lige så stille magten, og statsforfatningen fik sin nuværende form.